

Vlag!

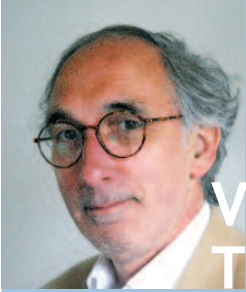
Nr 10, voorjaar 2012

Voortzetting van Vexilla Nostra (1966) Vlaggenlijn (1998)

Periodiek van het Vlaggenmuseum Nederland, Vlaggenparade Rotterdam en de Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde (NVV)

Vlaggen volgens Theun Okkerse

“Als ventje vergaapte ik me aan schilderijen van de Van de Veldes in het Scheepvaartmuseum. De wind was zichtbaar in de zeilen en de vlaggen. De eerste werden in bedwang gehouden door touwwerk maar de vlaggen woeien – de dramatiek sterk verhogend – wild uit. En dat is een fantastisch gezicht, die vrije uitwaai.”

Theun Okkerse (Dordrecht, 1954) opgeleid aan de Academie voor Beeldende Kunsten (tegenwoordig Willem de Kooning Academie) Rotterdam werkt sinds 1977 als beeldend kunstenaar en vooral als ontwerper. Sinds 1982 is hij lid van de Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde.

Door Liesbeth van Vijfeijken

“Ik heb altijd met belangstelling naar vlaggen gekeken. De wind die de vlaggen hun sculpturale kwaliteit geeft. Steeds weer anders, grillig bij halve wind of juist vlak en driftig bij harde wind. Mijn omgeving keek met lichte argwaan naar mijn vlaggenbelangstelling. Vlaggen zijn geen vrijblijvende aandacht-trekkende objecten. De geschiedenis laat genoeg angstaanjagend vlagvertoon zien. Dat geldt zeker ook voor onze eigen vlag. Die schilderijen van Van der Veldes heb ik later natuurlijk ook anders bekeken. Het was beslist niet alleen feest op die schilderijen.

Al meer dan dertig jaar maak ik vlagontwerpen. Veel van mijn ontwerpen zien er uit als vlaggen – een stuk textiel dat aan twee punten wordt vast gehouden – maar gaan over andere zaken. Ik zie ze als zelfstandige kunstwerken die niet aan conventies gehouden zijn.

Vlagontwerpen die ik in opdracht maak zijn daar wel aan gehouden. Een tekst op vlaggen bijvoorbeeld is een slecht idee. Er is al genoeg rommel te zien. Zelfs als de opdrachtgever per se een tekst in de vlag wil zal ik die altijd ondergeschikt maken aan de decoratie.

Een vlag die niet decoratief is, is wat mij betreft geen vlag.”

Op deze en de volgende pagina's een keuze uit zijn vlagontwerpen met commentaar van Okkerse.

Houten vlag

Eind jaren '70 heb ik tijdelijk een houten vlag in de tuin van een instelling geplaatst. Het was een spel van omwisselen en de gevolgen daarvan: de vlag was in de grond geslagen en de futloze slappe mast die er aan hing.

It's French

In 1980 ontwierp ik de 'verbale vlag': een witte vlag met zwarte letters ROOD, WIT, BLAUW. De directe aanleiding daarvoor was een gesprek dat ik hoorde tussen een Engels echtpaar over de vlag

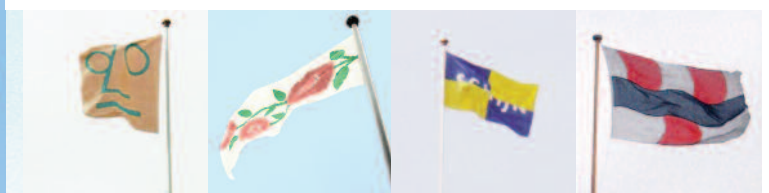
op een Nederlands jacht waarvan de man wist dat dat de Franse was (!)

Er schoot duidelijk iets te kort aan de ontwikkeling van de man, maar ook aan de herkenbaarheid van onze vlag. Kleuren alleen zijn blijkbaar niet genoeg.

Kleur alleen was dus niet voldoende om de vlag onderscheidend te maken. Ik besloot de kleur om te zetten naar het geschreven woord. In taal is de kleur weggestopt (om hem te zien zou je die eerst moeten leren). Jaren later heb ik ook een Franstalige versie gemaakt. Onderste boven de woorden BLEU, BLANC, ROUGE onder de titel 'Dutch flag made accessible to the French'.

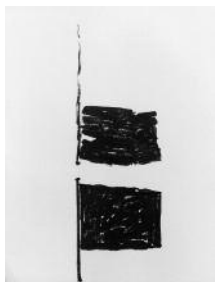
Driebanige vlag (2012)

Diverse vlaggen op het dak van mijn huis, vanaf begin jaren '90.

Zoekende vlag, lak op papier, 1990 (Particuliere coll.)

Onderwater vlag, Oost-Indische inkt op papier, 1990 (Particuliere coll.)

Dordtse Beiaardvlag

Dordrecht heeft een carillon dat vermaard is. In de zomer wordt een reeks concerten gegeven die beluisterd worden in de omgeving van de toren. Ter gelegenheid van het jubileum van de beiaardier in 1983 werd de 'beiaardvlag', die ik ontwierp, gehesen. Deze Dordtse vlag (rood-wit-rood) heeft tegengekleurde schuine banen die de klanken van de beiaard door de stad verbeelden. De vlag is erg groot: 3,60

x 7,80 meter. Jarenlang heeft de vlag de concerten visueel versterkt, totdat de Arbo-wet van kracht werd. Op het ogenblik wordt bekeken of het toch mogelijk is de vlag weer te hijsen.

Halfstok in top

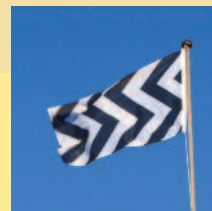
Af en toe duikt de Nederlandse vlag in een of andere gedaante op. Terwijl ik door een boek met foto's uit de Tweede-Wereldoorlog bladerde, viel mij op dat die periode bij mij vooral in zwart-wit beelden bekend is. Een foto van een feestelijke intocht van bevrijders door uitbundig versierde straten die ondanks deze zwart-wit beelden toch kleurig zijn. De grijs-wit-grijze vlaggen kunnen niet anders dan als de Nederlandse gezien worden.

Als je zo'n vlag in de echte wereld plaatst krijgt hij een andere betekenis. Door de kleurstelling zou het ook een rouwvlag kunnen zijn.

Stel dat deze vlag samen met – eveneens naar grijsen getransponeerde – vlaggen op een oorlogsbegraafplaats worden gehesen, zou dat voor hen die de oorlog niet hebben meegemaakt een sprong in de tijd teweeg kunnen brengen. De vlaggen zouden in top gehesen kunnen worden omdat het grijs-witte rouw uitdrukt, maar ook omdat zonder deze gevallen er geen overwinning was geweest en wij in een geheel andere maatschappij hadden geleefd. Dat zou met hen gevierd moeten worden.

Een grijs-wit-grijze vlag op mijn huis roept het beeld op van een Nederlandse vlag. Door het omzetten van het beeld naar zwart-wit wordt het een rood-wit-blauwe vlag!

Twee drieбанige vlaggen (1990 en 2012)

Vlaggen bij entree

'Open deur' was het thema dat ik koos voor het ontwerp van deze vlaggen (Humanitasverzorgingshuis Hannie Dekhuijzen, Rotterdam). Door het toesnijden van het vlak en het plaatsen van een rechthoek erop ontstaat er een denkbeeldige tegenstelling in waairichting en dus een opening: 'de deur staat open voor bezoek.'

Waterschapsvlaggen

Voor het – voormalige – waterschap De Grootte Waard ontwierp ik een huissstijl waarin het gestileerde wapen van een weerspiegeling werd voorzien. De vlag die tot dan toe gebruikt werd, was wit met het wapen er op. Het schap was er aan gehecht; ik heb het gestileerde wapen in een witte broekinginzet opgenomen, terwijl de rest van de vlag bestond uit de weerspiegeling van twee blauwen, ton-sur-ton. Het idee om dat te doen kreeg ik door illustraties van oude vlaggen waarop te zien is dat er

Vm. waterschap De Grootte Waard

Waterschap Hollandse Delta

Foto Arco van de Ree

'rijke' stoffen als damast, met patronen, voor waren gebruikt. Heersers hadden middelen om te pronken en dat kwam ook tot uiting in keuze van de stoffen. Na het opgaan van De Grootte Waard in waterschap Hollandse Delta verdween ook de vlag. Voor het nieuwe waterschap ontwierp ik in hun huiskleuren een banenvlag die een grote helderheid heeft. Groen, wit en blauw; polder, dijk en water. Een 'Hollandse' vlag voor een Hollands overheidslichaam.

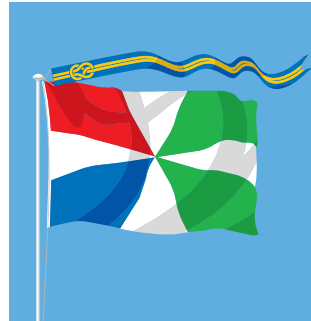
'Nederlandse vlag in verwarde toestand' (Dutch flag in confused state), tafelvlag, 2005

Foto Tom Pilzecker

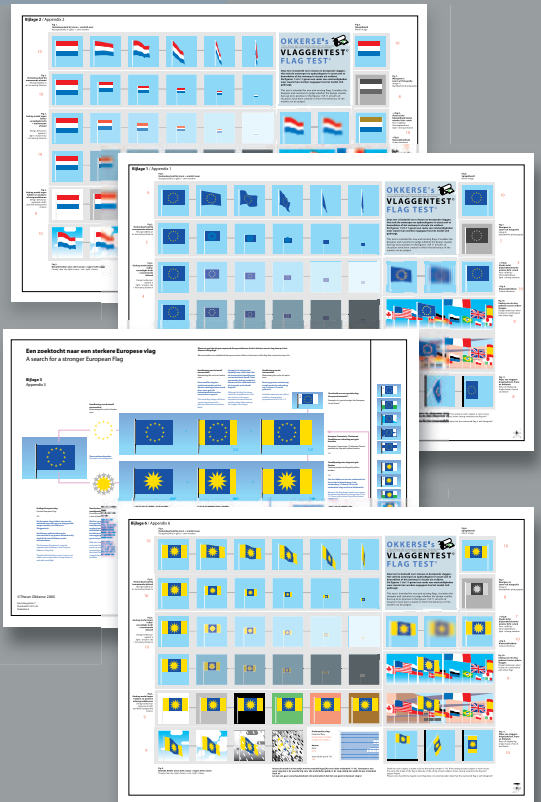
Parade

Voor de Parade in Rotterdam heb ik banieren ontworpen, gebaseerd op de nieuwe vlag. Ze werden opgesteld in twee rijen waar gasten tussendoor liepen die per boot arriveerden. In ongebruikelijke kleurcombinaties als paars en geel, zwart en lichtblauw gemaakt, die een feestelijk karakter aan de vlaggen geven.

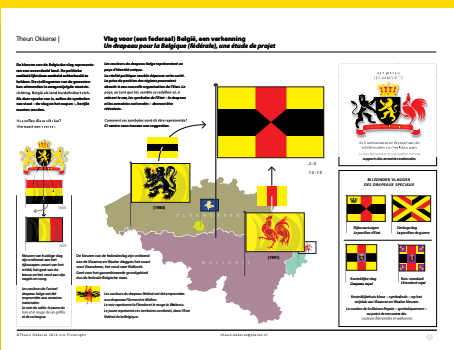
'Rotterdamse Geus'

Voor het 25ste internationale Vlaggencongres dat volgend jaar in Rotterdam wordt gehouden, ontwierp ik de gelegeheidsvlag die over Nederland en vlaggentraditie gaat. De uniek Nederlandse geus gecombineerd met de Rotterdamse kleuren.

Europese vlag

De Europese vlag is van een grote afstand slecht herkenbaar, de Nederlandse wel. Hoe komt dat en is er iets aan te doen? Hierboven de vlaggentestbladen die ik naar de Europese Commissie stuurde en waarop te zien is dat in vergelijking met de Nederlandse vlag – en dus zo'n beetje alle landenvlaggen – die van Europa slecht presteert. Het onderzoek richtte zich uitsluitend op de visuele kwaliteit van de vlag, niet op de inhoudelijke.

België /Belgique

Verkenning naar een meer representatieve vlag. In het voorgestelde ontwerp wordt niet vanuit de gedachte gewerkt dat het land een eenheid is, maar juist een eenheid vormt.

(Zie Vlag! nr 7, p. 12.)

De vlag van de nieuwe gemeente Nieuwkoop

Rad, dubbele adelaar, vos en ster

In het noordoosten van de provincie Zuid-Holland, in het Groene Hart, ligt de nieuwe gemeente Nieuwkoop, 'nieuw' in de zin van een gemeente die op 1 januari 2007 is ontstaan.

Door Marcel van Westerhoven

Vanaf die datum vormen de drie voormalige gemeenten Liemeer, Nieuwkoop en Ter Aar gezamenlijk één gemeente onder de naam van de tweede. Liemeer heeft maar een vrij kortstondig bestaan van 16 jaar gekend; in 1991 was deze gemeente door de fusie van Nieuwveen en Zevenhoven in het leven geroepen.

In Zuid-Holland leiden gemeentelijke herindelingen meestal tot nieuwe gemeentevlaggen, zo ook in het geval van het nieuwe Nieuwkoop. De voormalige gemeenten voerden allen officieel vastgestelde wapens en vlaggen, die als input hebben gediend voor de nieuwe gemeentevlag, afgeleid van het nieuwe gemeentewapen.

Het gemeentewapen

Bij Koninklijk Besluit nr. 07.003528 werd op 23 november 2007 aan de nieuwe gemeente Nieuwkoop een wapen verleend met de volgende beschrijving:

“Gevierendeeld; I in keel een gebroken rad van goud; II in goud een dubbelkoppige adelaar van keel; III in goud een klimmende vos van keel; IV in keel een achtpuntige ster, boven vergezeld van een verkorte dwarsstreep met drie afhangende bel-

len, alles van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren.”

Basis voor het wapen is een ontwerp van Gert-Jan Pieterse. De Stuurgroep Herindeling diende zijn ontwerp in, een gevierendeeld wapen met daarin de volledige wapenbeelden van Nieuwkoop (kwartier I), Zevenhoven (kwartier II), Ter Aar (kwartier III) en Nieuwveen (kwartier IV). De Hoge Raad van Adel vond dit een te overladen geheel, met maar liefst zeven verschillende elementen, opleveren. De Hoge Raad heeft daarom het aantal elementen gereduceerd door per voormalige gemeente het meest karakteristieke element te nemen. Voor Nieuwkoop is dat het gebroken rad, al in de 18e eeuw in gebruik en met onduidelijke betekenis. Meest voor de hand liggende verklaring lijkt een verwijzing naar de verering van Sint-Catharina te zijn. Het is haar attribuut: het rad waarop ze ter dood moest worden gebracht, brak op miraculeuze wijze. De dubbele adelaar van Zevenhoven was oorspronkelijk zwart, maar is per vergissing in de loop der tijd rood geworden. Dit is zo gelaten. Ook voor dit symbool, reeds eeuwenlang in gebruik, is niet duidelijk wat het moet beduiden. Het zou de rijksadelaar kunnen zijn. Ter Aar voerde de vos, sprekend symbool voor het baljuwschap Voshol, waar het tot 1795 toe behoorde. Voor Nieuwveen stelde de Hoge Raad voor alleen de achtpuntige ster op te nemen. De gemeente vond echter dat de ster en de klokjes

Afb. 2. Vlag van Nieuwkoop

Afb. 1.
Wapen van Nieuwkoop

één geheel vormen, omdat het waarschijnlijk om een wapenbreuk door middel van een barensteel gaat. De Hoge Raad is hiervoor gezwich. Dit wapen werd voor het eerst gevoerd door Daniël van Kralingen, toen hij in 1410 heer werd van Uiterbuurt, een onderdeel van Nieuwveen. De Kralingse ster is –in andere kleurstelling– ook terug te vinden in wapen en vlag van de gemeente Lansingerland (zie Vlag! nr. 9, p.9-10). In de wapens van Nieuwveen en Liemeer was deze ster van zilver. De ster is in het nieuwe wapen van goud, om de kleuren tot twee, goud en rood, te beperken.

Op het nieuwe wapen is de vijfbladige kroon van voormalig Nieuwkoop geplaatst. (Afb.1.)

De gemeentevlag

Bij raadsbesluit van 6 november 2008 heeft de nieuwe gemeente Nieuwkoop een gemeentevlag aangenomen, waarvan de omschrijving luidt:

“Gevierendeeld over 1/3 van de lengte van de vlag, rood en geel,

Liemeer

Nieuwveen

Zevenhoven

Nieuwkoop (voor 2007)

Ter Aar

met in de kwartieren, op gelijke afstand van de delingslijn, achter-eenvolgens een gebroken rad, het bovenste deel van een dubbele adelaar, een vossenkop en een achtpuntige ster, alles in omgekeerde kleuren”.

De vlag, ontworpen door Gert-Jan Pieterse, is een vereenvoudiging van het wapen. De vierdeling van rood en geel is behouden, maar dan over de scheiding tussen broeking en vlucht, zoals bij vlaggen gebruikelijk is. De symbolen komen hiermee meer naar de hijszijde te staan, waardoor ze beter zichtbaar zijn op de wapperende vlag. De nieuwe vlag heeft nog het meeste weg van de oude vlag van Liemeer. Op een zelfde rood-gele vierdeling vertoonde die aan de broekzijde boven de witte achtpuntige ster van Nieuwveen en onder een rode dubbele adelaarskop, als vereenvoudiging van de dubbele adelaar van Zevenhoven. (2) In de nieuwe vlag is de ster net als in het nieuwe wapen nu geel, maar dan onder aan de vluchtzijde geplaatst, en is de adelaarskop boven aan de vluchtzijde terecht gekomen. Voor Nieuwkoop is nu alleen het rad in het broektopkwartier opgenomen. In de vlag van voormalig Nieuwkoop stond het gele rad in het midden van het rode dundoek, vergezeld van twee gele schuinkruisjes aan de broekzijde en één zo'n kruisje aan de vluchtzijde, het wapenbeeld een kwartslag gedraaid. (3) In de broekhoek van de nieuwe vlag staat de vossenkop als vereenvoudiging voor de vos van Ter

Aar. In de vlag is dit een nieuw element, want de oude vlag van Ter Aar bestond uitsluitend uit vier lengtebanen van rood, geel, rood en geel in de verhouding 3:1:1:1. De brede rode baan stond daarbij voor de effen wapenhelft en de smalle rode baan op geel voor de klimmende vos uit het oude gemeentewapen. (4)

Om af te sluiten nog even de vlaggen van de voormalige gemeenten die in 1991 in Liemeer opgingen. De gemeente Nieuwveen gebruikte een vlag met een witte broeking en een rode vlucht met op de delingslijn een achtpuntige ster van het één in het ander. (5) Zevenhoven tenslotte voerde een merkwaardige ingedeelde vlag: de broekhelft was geel en werd voor het bovenste tweederde deel ingenomen door de rode dubbele adelaar, de vluchthelft bestond uit twee hoogtebanen van rood en geel in de verhouding 2:1. Vermoedelijk lag hieraan een aan onder- en vluchtzijde afgesleten defileervlag ten grondslag. (6)

Bronnen

- (1) *Hoge Raad van Adel*, Jaarverslag 2007, p.17, 's-Gravenhage 2008
- (2) *Vexilla Nostra* jaargang 29 nr. 192, mei/juni 1994, p. 54
- (3) *Vexilla Nostra* jaargang 13 nr. 95, mei/juni 1978, p. 20
- (4) *Vexilla Nostra* jaargang 22 nr. 151, juli/augustus 1987, p. 68
- (5) *Vexilla Nostra* jaargang 18 nr. 129, november/december 1983, p. 98
- (6) *Vexilla Nostra* jaargang 18 nr. 129, november/december 1983, p. 83

Syrië

Net als vorig jaar in Libië dook ook bij de opstandelingen in Syrië een eerder gebruikte vlag op: evenhoge

banen groen-wit-zwart met drie rode sterren. Deze vlag

werd in 1932 in gebruik genomen in het toen Franse mandaat Syrië (zie ook *Vlag!* nr.4 p.7). De vlag is gebaseerd op de Pan-Arabische kleuren en de 3 sterren stonden voor de stadsdistricten Damascus, Aleppo en Deir ez Zor. De vlag bleef gehandhaafd toen Syrië zich in 1941 onafhankelijk verklaarde (erkend in 1946). In 1958 sloot Syrië zich aan

bij de Arabische Federatie en gebruikte de rood-wit-zwar-

te federatievlag met twee groene sterren. Na opheffing van de Federatie in 1961 werd de oude vlag weer aangenomen. In 1963 kwam de Baath-partij aan de macht en veranderde de vlag in een rood-wit-zwarte vlag met drie groene sterren. In 1972 trad Syrië toe tot de Federatie van Arabische

Republieken (met Libië en Egypte) en gebruikte de rood-wit-zwar-

te federatievlag met de gouden havik. In 1980 beëindigde president Asad de vlag-overeenkomst met Egypte en veranderde de vlag in een rood-wit-zwarte vlag met twee groene sterren; in maart 2012 nog de officiële vlag van Syrië.

DvL

HIJSEN of STRIJKEN ?

Onafhankelijk van elkaar geven in deze rubriek in elk nummer van Vlag! drie deskundigen hun mening over een vlag die hen door de redactie is voorgelegd. Dit moet leiden tot discussie over de criteria waaraan een 'goede' vlag zou moeten voldoen. Deze aflevering de vlag van de gemeente **Nieuwkoop** in Zuid-Holland

Weerspiegeling van wapen

Kimberley van Kralingen
stagiaire grafisch vormgeven bij Naam & Faam

Op het eerste gezicht een zeer aantrekkelijke vlag. Door de vlakverdeling en de kleurkeuze komen de verschillende elementen goed tot hun recht. Met de vlakverdeling en de elementen aan de linkerkant, kan je de vlag nog steeds duidelijk zien als hij in de wind hangt te wapperen.

Het is vooral interessant dat deze vlag is gebaseerd op de oude vlaggen van de samengevoegde gemeenten, de adelaar, het rad en de ster. Het is alleen een beetje jammer dat de vos op deze vlaggen nergens terug te vinden is. Toch past de vos er wel bij omdat dit van het wapen van Nieuwkoop is gebruikt. Eigenlijk is de vlag een weerspiegeling van het wapen van Nieuwkoop, alleen dan een vereenvoudigde versie zonder kroon. Dat ze in de vlag de belletjes boven de ster hebben weggelaten is terecht. Dit omdat het anders te druk zou zijn.

Alle vier de elementen op de vlag vertegenwoordigen de vier gemeenten. Toch komt het met de vlakverdeling goed uit. De vormen van de adelaar en de vos ten opzichte van het rad en de ster is mijns inziens geen goede combinatie, omdat de stijl van weergave te ver uit elkaar liggen. Het rad en de ster zijn weergegeven in een eenvoudige icoonstijl, terwijl de vos en de adelaar meer complex zijn. Hier is waarschijnlijk geen andere mogelijkheid voor om dit weer te geven. Maar toch verstoort dit het totaalbeeld.

Voor de Kralingse ster spreekt mij aan. Het eerst ingevoerd door Daniël van Kralingen, misschien één van 'mijn' voorvaders! Met de Kralingse ster wordt er een stukje van 'mijn' familie gehesen. Een vlag waar de gemeente Nieuwkoop trots op mag zijn.

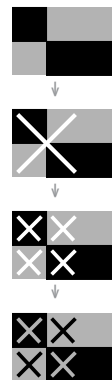
Hijzen die vlag.

Een vlag als uit een sprookje

Theun Okkerse
ontwerper en vlaggenkundige

Saaï kun je de vlag van Nieuwkoop niet noemen. De vlag is als een volle herberg. De 'gasten' zijn verdeeld over de vier kamers ervan.

De figuren die ieder een geschiedenis vertellen verschillen zo van elkaar dat er een aardige puzzel is ontstaan. Je moet iets van de dorpen weten om het te kunnen ontrafelen, Maar je hoeft die kennis niet te hebben om de vlag leuk te vinden.

Doordat de ondergrond goed gekozen is, een indeling in vlakken waarop zonder bezwaar veel figuren geplaatst kunnen worden omdat de ondergrond het vlaggenbeeld bepaalt. De figuren zijn in een denkbeeldig vierkant geplaatst en hebben daardoor een prima aansluiting met de gehele vlag. Ook de beperking van twee kleuren en het 'tegenkleuren' draagt daar zeker aan bij (dus geen witte ster).

Wat erg goed is, is dat helft van de vlucht vrij is gelaten omdat die erg bewegelijk is.

De figuren zelf staan mooi in de vlakken, ze vullen hun ruimte goed. Daardoor zijn ook de restvormen – de vorm van de achtergrond – intressant.

Een beetje geluk moet je wel hebben bij dit soort vlaggen, omdat de figuren niet voor het uitkiezen zijn – ze zijn een gegeven. In dit geval zijn er 'leuke' beesten en aan elkaar gewaagde abstracte vormen die samen een aantrekkelijke puzzel vormen.

Het is bijna een sprookjeskasteel. Kinderen zullen hem zeker leuk vinden. Als dat met de volwassenen ook het geval is en historici hem verantwoord achten, heeft de gemeente een geslaagde vlag uit te steken. Hijzen maar!

Ik eet een bezem op

Jos Poels
journalist en vlaggenkundige

Ik eet een bezem op als de vlag van de nieuwe gemeente Nieuwkoop populair wordt. Dat zal hij nooit en te nimmer worden.

De vlag is helemaal geen lust om naar te kijken. De vlag zal een marginaal bestaan lijden in vlaggenboeken en vlaggenwebsites. De enige plek waar hij af en toe echt zal wapperen, is voor het gemeentehuis van Nieuwkoop.

Nieuwkoop heeft zich een verkeerde vlag aangemeten. De gemeentevlag is veel te zwaar beladen met alle emblemen die erop staan. Dat is natuurlijk gedaan om iedereen in alle dorpen te plezieren, want het ene dorp wil niet onderdoen voor het andere. Het is verkeerd. Bovendien moet je maar weten welk embleem voor welk dorp staat.

Gemeentevlaggen worden traditioneel ontworpen aan de hand van gegevens uit het wapen. Dat kan immers wel volstaan met velden en hoeken met de heraldische emblemen van alle dorpen. In het geval van Nieuwkoop is de ontwerper van de vlag te dicht bij het gemeentewapen gebleven. Een embleem in de top van de vlag was genoeg geweest. Dat mag het rad van Nieuwkoop zijn, want die heeft immers ook de naam aan de gemeente gegeven.

Deze vlag van Nieuwkoop kan echter worden gestreken.

Afb. 1

Typisch Nederlands – de oranje wimpel

De Nederlandse rood, wit en blauwe vlag mag vijf dagen per jaar worden

Door Jos Poels

uitgebreid met een extra baan, in de vorm van een oranje wimpel. Het zijn de feestdagen die samenhangen met het Huis van Oranje, het Nederlandse koningshuis. Geen enkel land doet Nederland deze manier van de vlag uitsteken na. Het is een typisch Nederlandse oplossing voor een onopgelost probleem, het vraagstuk van wat de juiste vlaggenkleuren zijn. Zijn die rood, wit en blauw? Of oranje, wit en blauw? De uitbreiding van de rood, wit en blauwe vlag met een oranje vierde baan is van alles een beetje. Iedereen blij. In 1862, dit jaar 150 jaar geleden, werd de oranje wimpel in Zeeland voor het eerst op kleine schaal gebruikt zoals die vandaag de dag massaal wordt gebruikt. (Afb. 1)

De oranje wimpel is tot nu toe vlaggenkundig onderbelicht gebleven. Onderzoek naar dit typisch Nederlandse fenomeen bleef uit. Dat heeft er zeker mee te maken dat er niet is aan te wijzen wanneer die voor het eerst werd gebruikt. Het ontbreekt aan schriftelijk bewijs, een geboortebewijs. Net als overigens het geval is met de Nederlandse vlag. De oranje wimpel is ooit in gebruik genomen. Onofficieel in 1862. Het duurde tot 1948 voordat die wimpel officiële sanctie kreeg. Sindsdien mag die op dagen die met het Huis van Oranje te maken hebben, worden uitgehangen, bóven de Nederlandse driekleur.

We zitten in het midden van de zestiende eeuw. Het gebied dat nu Nederland en België is, behoorde tot de Spaanse, of ook wel Habsburgse Nederlanden. Koning Filips II van Spanje werd in de verschillende provincies in de Nederlanden vertegenwoordigd door stadhouders. Sinds 1559 was Willem van Oranje stadhouder van de provincies Holland, Zeeland en Utrecht. Hij kwam eigenlijk uit Nassau, in het tegenwoordige Duitsland. De titel Prins van Oranje had hij in 1544 geërfd van zijn neef René van Chalón, maar hij had eigenlijk weinig te doen met dat in het verre Frankrijk gelegen prinsdom Oranje, of Orange zoals het daar heet.

De inwoners van de Spaanse Nederlanden keerden zich vanaf 1555 tegen Spanje. Ze vonden dat ze te veel belasting moesten betalen. En ook het feit dat Spanje het opkomende protestantisme dwarsboomde, maakte hen ontevreden. Ze kwamen in opstand. De opstandelingen, de geuzen, zagen in Willem van Oranje hun leider. Hij kreeg de bijnaam De Zwijger. Niet omdat het een stille man was, maar omdat hij aan het Spaanse Hof vaak het achterste van zijn tong niet liet zien. De opstand begon in 1568 met de slag bij Heiligerlee, die door Willem van Oranje werd verloren. Het was wel het begin van de Tachtigjarige Oorlog, die pas in 1648 eindigde met de Vrede van Munster, waar Spanje de Nederlandse onafhankelijkheid erkende. Het zuidelijke deel – zeg maar het tegenwoordige België – bleef Spaans.

Geuzen

Op 1 april 1572 boekten de geuzen vanaf het water hun eerste overwinning met de inname van de vestingstad Den Briel. Het is het tegenwoordige Brielle, ten zuiden van Rotterdam. De verovering van Den Briel was een keerpunt in de Nederlandse geschiedenis.

De geuzen gebruikten aanvankelijk geen speciale vlaggen om zich van de Spanjaarden te onderscheiden. Pas in de jaren 70 van de zestiende eeuw kwamen de kleuren oranje, wit en blauw in gebruik. Waarom wit en blauw is nog een onopgelost raadsel, maar de kleur oranje is zonder twijfel een verwijzing naar prins Willem van Oranje, de leider van de opstandelingen. De kleurencombinatie duikt dan op in diverse schilderijen en beschrijvingen. Op een afbeelding (Afb. 2) uit 1575 is te zien wat tot nu toe de oudste kleurenafbeelding mag worden beschouwd van de oranje, wit, blauwe vlag. Het komt uit een liber amicorum van Jan van Hout, stadssecretaris van Leiden van 1564 tot 1609, en medeoprichter van de Universiteit van Leiden, de oudste van Nederland¹.

De kleurencombinatie oranje, wit en blauw kreeg later 'Prinsenvlag' als bijnaam en wordt algemeen beschouwd als de eerste Nederlandse vlag. Rond 1630 echter kwam rood in gebruik als de bovenste baan van de vlag van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, de unie van zeven autonome, van Spanje los gevochten provincies. Het is tot op de dag van vandaag niet helder waarom oranje het veld moest ruimen voor rood. Feit is dat rond 1660 het rood het definitief van het oranje heeft gewonnen. De rood, wit en blauwe vlag bleef Prinsenvlag heten. Nederland was weliswaar een republiek, maar het Huis van Oranje bleef een heel belangrijke rol spelen. Het leverde de stad-

houders, de hoogste functionarissen binnen de Republiek.

Het gebruik van wimpels vindt zijn oorsprong op zee. Het wordt aangenomen dat die aanvankelijk een sierfunctie hadden. Ze zijn op talloze schilderijen te zien van de Van der Veldes, Ludolf Backhuysen, Abraham Storck, noem ze maar op, maar op al die zestiende en zeventiende eeuwse schilderijen is geen oranje wimpel te ontdekken. Wel bijvoorbeeld (Afb. 3) een lange, gespleten rood, wit en blauwe wimpel. Die werd op oorlogsschepen onder de rood, wit en blauwe vlag gehesen ten teken dat men in staat van oorlog verkeerde.

De oranje wimpel duikt in het midden van de achttiende eeuw voor het eerst op. In het voorjaar van 1768 maakte prins Willem V, samen met zijn echtgenote Wilhelmina van Pruisen, per boot een rondreis door de Republiek. Op 2 juni waren ze aanwezig op de scheepswerf van de Amsterdamse kamer van de Oost-Indische Compagnie bij de tewaterlating (Afb. 4) van het hoekerschip De Zon. Deze prent² laat zien dat ze op het VOC-jacht aanwezig zijn, te herkennen aan de VOC-vlag op de achtersteven. Boven die vlag wappert de oranje wimpel.

Twee dagen later vertrekt het gezelschap uit Amsterdam. Op de prent (Afb. 5) van de uitgeleide van Willem V en Wilhelmina van Pruisen is te zien dat boven de vlag op het prinsenjacht een egaal gekleurde wimpel wappert³. Helaas is deze prent niet in kleur.

Afb. 2. Leiden 1575. Het vruntbuuc van Jan van Hout.

Afb. 3. Abraham Storck's schilderij van het spiegelgevecht dat op 1 september 1697 op het IJ in Amsterdam plaatsvond voor de Russische tsaar Peter de Grote. Veel wimpels, maar geen oranje wimpels.

Afb. 4. Het VOC-schip De Zon werd 2 juni 1758 te water gelaten om de VOC-werf in Amsterdam. Stadhouders prins Willem V was daarbij aanwezig. Er wapperen oranje wimpels boven de vlaggen.

In die tijd gingen ook andere autoriteiten wimpels boven de vlaggen voeren, ook om zich te onderscheiden. De jachten van de verschillende admiraliteiten en de officiële statenjachten voerden bijvoorbeeld rood, wit en blauwe wimpels, soms met aan de vlaggenstok een eigen embleem. De oranje wimpel kan daarom worden gezien als het onderscheidend teken van de stadhouders uit het Huis van Oranje.

Afb. 5. Het vertrek van stadhouder prins Willem V uit Amsterdam op 4 juni 1768.

Engelse Oorlog

De Nederlanders werden rond 1780 onrustig. Nederland en Engeland vochten de Vierde Engelse Oorlog uit. De oorlog – een gevolg van het erkennen door Nederland van de onafhankelijkheid van de Verenigde Staten – bracht grote schade toe aan de economie. Er was een luide roep om veranderingen op bestuurlijk gebied, maar ook om verbetering van de economische en sociale toestand in het land. De voorstanders hiervan waren patriotten. Stadhouder Willem V en zijn volgelingen waren de prinsgezinden.

Nederland balanceerde in die tijd op de rand van een burgeroorlog. Zowel de patriotten als de prinsgezinden gooiden toen de landskleuren in de strijd. De prinsgezinden gebruikten effen oranje vlaggen en andere oranje symbolen om te laten zien aan welke kant ze stonden. De kleur oranje was de verbindende kleur voor het Huis van Oranje. Ze vonden ook dat de bovenste baan van de vlag weer oranje moest worden. In deze tijd ontstond ook de leus: “Oranje boven!”, zoals in het vlugschrift *De Prince Vlag Oranje Boven* uit 1784 (Afb. 6).

De patriotten hielden het bij het rood, wit en blauw. Deze vaderlanders zagen dat als de ware Nederlandse kleuren. Ze wilden niets met het Huis van Oranje te maken hebben, en dus ook geen oranje in de vlag.

De strijd tussen patriotten en prinsgezinden ging op-en-neer, maar uiteindelijk werd die in het voordeel van de patriotten beslecht, na het uitbreken in 1789 van de Franse Revolutie. De Fransen kwamen in 1795 de patriotten helpen de macht te grijpen. Stadhouder Willem V vluchtte met zijn gezin naar Engeland. De komst van de Fransen betekende het einde van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. De oude Staten Generaal, het overkoepelende democratisch orgaan van de zeven provincies, besloot op de valreep, op

14 februari 1796, de kleuren van de Nederlandse vlag vast te stellen als rood, wit en blauw. De marine kreeg een eigen vlag met wimpel, met daarin de Hollandse Vrijheid. De Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden werd op 1 maart 1796 vervangen door de Batafaase Republiek. Het is het begin van de Franse tijd. Oranje vlaggen of wimpels zijn niet bekend uit die tijd.

Koninkrijk der Nederlanden

De naar Engeland uitgeweken familie Van Oranje werd eind 1813 gevraagd terug te keren naar Nederland. De oudste zoon van Willem V – die ook al Willem heette – mocht koning worden van het nieuw op te richten Koninkrijk der Nederlanden. Dat kwam er in 1815 en bestond uit de vroegere Republiek der Verenigde Nederlanden, de inmiddels Oostenrijks geworden Zuidelijke Nederlanden – het huidige België – en Luxemburg.

Erfprins Willem – de toekomstige koning Willem I uit het Huis van Oranje – werd op 24 november 1813 in Amsterdam onthaald. Op het paleis op de Dam hing de vlag uit. Volgens de *Extra Amsterdamsche Courant* van die dag is het “de Hollandsche Vlag met eene Orange Cravatte versierd”⁴. Van de Domtoren in Utrecht werd op 30 november “een Hollandsche Vlag met een Oranje wimpel” uitgestoken, tekent een ‘ooggetuige’ in zijn dagboek op⁵. Op die dag was de aanstaande koning echter niet in Utrecht.

Overal in Nederland, blijkt uit krantenberichten uit die tijd, kwamen echter vooral weer effen gekleurde oranje vlaggen te voorschijn. Daarmee wilde men laten zien dat men verder wilde met het Huis van Oranje.

Het gebruik van de oranje wimpel bleef echter voorbehouden aan het Huis van Oranje. Op 10 juni 1846 hield de zojuist opgerichte Koninklijke Nederlandsche Yacht Club (KNYC) zijn eerste roei- en zeilwedstrijden in Rotterdam. De KNYC was naar Engels voorbeeld opgericht door prins Hendrik, ‘de Zeevaarder’. Hij was er in Rotterdam bij, wat te zien is aan de Nederlandse vlaggen met daarboven oranje wimpels, zoals in dit (Afb. 7) schilderij van Charles Rochussen⁶.

Koning Willem III bezocht van 21 tot 30 mei 1862 de provincie Zeeland. In de *Goessche Courant* van 12 mei dat jaar adver-

Afb. 6. Prinsgezind vlugschrift *De Prince Vlag Oranje Boven* uit 1784.

teerde de Utrechtse vlaggenhandelaar Mulder dat hij (Afb. 8) op 16 mei in Middelburg aanwezig zal zijn met “Nationale en Oranje vlaggen en wimpels”, die hij tegen “billijke prijzen” uitleende.

Het lijkt er heel sterk op dat deze vlaggenverhuurder een rage in gang zette. Of de wimpels in Middelburg aan de vlag zijn gehangen tijdens het bezoek van koning Willem III heb ik niet kunnen nagaan. Wel dat dat gebeurde tijdens het bezoek van de koning aan de stad Aardenburg in Zeeuws-Vlaanderen op 24 mei 1862. Daar zag de schrijver van het gedenkboek van het koningsbezoek aan Zeeland dat “alom werde de vaderlandsche driekleur uitgestoken, niet alleen van de woonhuizen, maar ook van stallen en werkplaatsen; zelfs de arbeider had ze zich aangeschaft van zijn karig loon, en verreweg de meesten voegden er oranje wimpels en strikken bij”⁷.

Het jaar daarop, in 1863, vierde Nederland op grote schaal feest dat het 50 jaar daarvoor zijn onafhankelijkheid had herkregen. De strijdvraag over wat de juiste kleur van de bovenste baan van de nationale vlag moest zijn, laaide – een eeuw nadat die voor het eerst was opgedoken – opnieuw op. Er werden naast de rood, wit en blauwe vlaggen ook oranje, wit en blauwe vlaggen uitgestoken. Ook werden oranje wimpels aan de rood, wit blauwe vlag gehangen om daarmee zijn Oranje-gezindheid te tonen.

De kranten uit die dagen maakten melding van oranje wimpels die in combinatie met de Nederlandse vlag worden gebruikt. Het in Arnhem verschijnende tijdschrift *De Tijdspiegel* besteedde in 1864 enkele regels aan het vlaggebruik in het jubileumjaar 1863 en duidde de oranje wimpel:⁸

“De twist over de kleuren van de nationale vlag werden vernieuwd. Moest het rood, wit en blaauw, of Oranje, wit en blaauw, of wel voor deze gelegenheid zuiver en alleen Oranje wezen? Moeijelijk vraagstuk, oranje moest er bij en daarom hingen velen een Oranje-wimpel aan de nationale driekleur.”

Het tijdschrift *Kunstkronijk* van 1866 meldde in zijn beschouwing over het nationaal gedenkteken voor 1813, dat op het Plein 1813 in Den Haag werd geplaatst, waarop ook een wimpel te zien is⁹:

“Waarom zou de beeldhouwer ook niet liefst de driekleur met den oranjewimpel, in den laatsten tijd, vooral bij en na de feesten van

Afb. 7. De eerste wedstrijd van de Koninklijke Nederlandsche Yacht Club op 10 juni 1846 in Rotterdam. Prins Hendrik is aanwezig. Oranje wimpels wapperen boven de vlaggen. Schilderij van Charles Rochussen in het Maritiem Museum Rotterdam.

1863, als 't ware tot symbool van den band tusschen Nederland en Oranje geijkt, als eigenaardig hier passend mogen kiezen.”

Drie eeuwen vrij

In 1871 nam het Leidsch Dagblad een stukje over dat eerder in de *Arnhemse Courant* was verschenen:¹⁰

“De Oranjewimpel naast de Nederlandsche vlag pleegt te beduiden: “Geen Nederland zonder Oranje!””

Een jaar later herdacht Nederland dat drie eeuwen eerder, op 1 april 1572, Brielle door de Geuzen werd veroverd. Nederland vierde dat het drie eeuwen vrij was. Rond deze tijd doken veel advertenties in de kranten op, waarin oranje wimpels te koop werden aangeboden (Afb. 9). Het gebruik ervan lijkt sindsdien niet meer te stoppen, want de meldingen dat de wimpel samen met de vlag wordt gebruikt, nemen vanaf dan alleen maar toe¹¹.

In 1887 doet de oranje wimpel zijn intrede in de diplomatieke dienst. Het was de Nederlandse consul in de Britse kroonkolonie Bermuda, voor de Amerikaanse kust, die dit ongewild op gang bracht. Hij wilde van het Ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag weten hoe hij moest vlaggen. Na overleg met het Ministerie van Marine, nam de minister van Buitenlandse Zaken op 15 oktober 1887 ministeriële beschikking No. 8858, waaruit blijkt dat de totale lengte van de oranje wimpel twee maal de breedte van

Afb. 8. *Goessche Courant*, 12 mei 1862.

Afb. 9. *Goessche Courant*, 26 maart 1872.

Afb. 10. *Handleiding voor den Nederlandschen consulairen ambtenaar*, editie 1926.

Afb. 11. *Utrechts Nieuwsblad*, 10 april 1909.

Afb. 12. De vlag uit op Koninginnedag, 30 april.

de vlag is, en dat het uitwaaiende deel de vorm van een zwaluwstaart heeft¹².

“De consulaire ambtenaren voeren de Nederlandsche vlag met oranjewimpel”, heette het sindsdien in de *Handleiding voor den Nederlandschen consulairen Ambtenaren*, waarbij ook een afbeelding van vlag met wimpel werd afgebeeld¹³ (Afb. 10). Dit gebruik van de Nederlandse vlag bij ambassades en consulaten heeft tot vlak na de Tweede Wereldoorlog geduurd, waardoor in het buitenland vaak werd gedacht dat deze combinatie de Nederlandse vlag was.

Verbonden met Huis van Oranje

De Nederlanders zelf raakten gehecht aan de oranje wimpel, om daarmee de verbondenheid met het koninklijk huis te laten zien. Wanneer en hoe die wimpel te gebruiken, is een manier die iedereen voor zichzelf bepaalde. In 1909 ergerde zich in het *Utrechts Nieuwsblad* een schrijver, die zich niet bekendmaakte, aan het slordige gebruik (Afb. 11). Volgens hem was er maar één manier om de vlag met wimpel uit te steken. Dat is de “fiere, opwaartsche stand”. Al het andere gebruik was volgens hem niet goed.

Nederland werd voor een derde keer in zijn bestaan door de kleur van de bovenste baan verdeeld, in de jaren dertig van de vorige eeuw, vlak voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog. Er ontstond net zoals in de tijd vlak voor de Franse Revolutie en bij de 50-jarige herdenking van het vertrek

van de Fransen, een stroming die vond dat de vlag niet rood, wit en blauw moest zijn, maar oranje, wit en blauw. Alle politieke stromingen uit die dagen hadden voor- en tegenstanders van het rood, wit en blauw binnen hun gelederen.

Koningin Wilhelmina maakte op 19 februari 1937 een eind aan alle onzekerheid. Zij bepaalde in een Koninklijk besluit (No. 93) dat de kleuren van de Nederlandse vlag rood, wit en blauw zijn. Dit Koninklijk besluit was tevens een aankondiging van een Vlaggenwet, die de toenmalige regering op 22 mei 1937 aan het parlement aanbood. Artikel 1 daarvan omschreef de Nederlandse vlag ook als rood, wit en blauw.

Fout in de oorlog

Tot de behandeling van de Vlaggenwet is het nooit meer gekomen. Eerst door het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog en de Duitse bezetting van Nederland. Na de oorlog in 1945 was die behoefte er ook niet meer, omdat oranje, wit, blauw als fout werden gekwalificeerd. Dit kwam doordat de Nationale Socialistische Beweging (NSB), die met de Duitse bezetter had gecollaboreerd, zich sterk had gemaakt voor het herstel van deze eerste Nederlandse vlag. De Vlaggenwet werd op 9 januari 1952 ingetrokken.

Het was de partijloze minister van Buitenlandse Zaken, mr. C.G.W.H. baron van Boetzelaer van Oosterhout, die het begin 1948 opviel dat er geen enkele lijn zat in het gebruik van de oranje wimpel. Die ontbrak zowel bij de overheid als bij de bevolking in het land. Hij vroeg zich af waarom op verjaardagen van leden van het Koninklijk Huis het Ministerie van Oorlog wél met de oranje wimpel vlagde, en het Ministerie van Marine niet. En zijn eigen ministerie bevestigde wél altijd de oranje wimpel aan de vlag. Op 23 februari 1948 schreef hij aan de Minister-President¹⁴:

“Het gebruik van de oranje wimpel, niet gesanctioneerd door het Koninklijk Besluit [van 19 februari 1937], is echter in de loop der tijden reeds zodanig ingeburgerd en moet mijns inziens beschouwd worden als een uiterlijk teken van de onverbreekelijke band tussen Oranje en Nederland, dat het mij zeer raadzaam lijkt dit gebruik, zo niet te wettigen, dan toch officieel te sanctioneren.”

Minister Van Boetzelaer stelde tevens voor de Nederlandse vlag met een oranje wimpel uit te steken op:

1. de verjaardagen van alle leden van het Koninklijk Huis,
2. op herdenkingsdagen die het Koninklijk Huis betreffen.

Zijn voorstellen werden op 1 maart 1948 in de Ministerraad besproken en aangenomen. De oranje wimpel kreeg toen officiële sanctie¹⁵. Er kwam uniformiteit in het gebruik ervan, zij het alleen verplicht bij de overheid en diens instellingen. Elke minister informeerde zijn eigen diensten. De krijgsmacht onderdelen deden niet aan de regeling mee. Daarin zou pas in 1973 verandering komen. Sindsdien geldt de ‘wimpel-regeling’ ook voor leger en marine.

De Nederlandse gemeentebesturen werden op 23 juli 1948 per circulaire¹⁶ door de minister van Binnenlandse Zaken op de hoogte gebracht van de invoering van de oranje wimpel. De regeling is sindsdien verplicht voor gemeenten en provincies en hun instellingen. De Nederlanders die thuis de vlag uitsteken, hoeven zich daaraan niet te houden. Ze volgen die door de overheid opgestelde richtlijnen over het algemeen echter wel.

De exacte kleur van de oranje wimpel werd op 1 november 1958 bepaald door het Nederlands Normalisatieinstituut. In Normblad NEN 3203:1958 werd die bepaald volgens de resoluties van de Commission Internationale de l'Eclairage (CIE). De kleuren rood en blauw werden door het Normalisatieinstituut vastgelegd in Normblad NEN 3055:1958.¹⁷

Verjaardagen koninklijk huis

De dagen dat de vlag met oranje wimpel kan worden uitgestoken, varieert naar gelang de samenstelling van het Nederlandse koninkshuis, nog altijd het Huis van Oranje. Anno 2012 zijn er vijf dagen waarop dat gebeurt (Afb. 12). De belangrijkste is Koninginnedag, op 30 april, de nationale feestdag. Dat is echter niet de echte verjaardag van koningin Beatrix. Het is de verjaardag van haar moeder, de inmiddels overleden koningin Juliana. Koningin Beatrix zelf is op 31 januari jarig, maar toen zij in 1980 haar moeder opvolgde, werd besloten Koninginnedag niet naar de winter te verplaatsen, maar die op 30 april te houden. Dan is er meer kans op

mooi weer om feest te vieren en de vlag en wimpel uit te steken.

31 januari is echter wel een dag waarop de oranje wimpel boven de vlag kan, moét voor de overheidsdiensten. Verder zijn dat 27 april, de verjaardag van kroonprins Willem-Alexander; 17 mei, de verjaardag van Willem-Alexanders echtgenote en toekomstige koningin Máxima. En 7 december, de verjaardag van hun oudste dochter Amalia, de tweede in lijn van troonopvolging.

De vlaggende en wimpelende Nederlanders gebruiken de oranje wimpel echter hoofdzakelijk op Koninginnedag, 30 april. De oranje wimpel heeft zich geworteld als een typisch Nederlandse traditie. Iedereen kan gelukkig zijn. De vlag kan blijven zoals die is: rood, wit en blauw. En degenen die vinden dat Oranje Boven moet, hangen die extra baan gewoon boven de vlag. En wie daar niet gelukkig mee is, hangt iets anders aan de vlag. Andere oranje zaken bijvoorbeeld, zoals een oranje koord (Afb. 13). <

1. Heesakkers, C.L.: *Het vruntbuuc van Jan van Hout : facsimile-uitgave van het album amicorum van Jan van Hout*. Leiden: 2009
2. Reinier Vinkeles en J. Smit: Afbeelding van het Afloopen van 't Hoekerschip De Zon, in Tegenwoordigheid Hunner Doorlichtige en Koninklijke Hoogheden; op de timmerwerf der E.O.I. Maatschappij verricht, den 2den Juny 1768. Maritiem Museum Rotterdam, Nedlloyd Collectie, inventarisnummer N926.
3. S. Fokke: Kopergravure. Afbeelding van het afscheid van Willem V te Amsterdam [4 Juni 1768]. Fries Scheepvaartsmuseum, inventarisnummer E-290.
4. D.F.C. Kuperus suggereert in zijn artikel 'Vice-admiraal Gerrit Verdooren (1757-1824), Enige gedenkwaardigheden uit het marinelieven van vice-admiraal Gerrit Verdooren CMWO, in leven Heer van Asperen', *Mars et Historia*, 2008, nr. 3, p. 28 dat Verdooren de vader van de oranje wimpel is. Kuperus schrijft: "Bovendien was hij [Gerrit Verdooren] het die tijdens de omwenteling in 1813 (het verjagen van de Franse overheersing waardoor Nederland weer zijn zelfstandigheid verkreeg), op de toren van het Amsterdamse paleis op de Dam een grote Nederlandse vlag met een oranje strik liet hijsen. Dit bijzondere vlagvertoon was de geboorte van de huidige traditie, om met een vlag en een oranje wimpel loyaliteit aan het Oranjehuis te tonen." Hierboven hoop ik te hebben aangetoond dat met het uitsteken van vlag met oranje wimpel is teruggegrepen op een traditie die al bestond in het laatste deel van de achttiende eeuw.
5. *De Stad Utrecht in het jaar 1813. Uit het dagboek van eenen ooggetuige*. Utrecht: Kemink en zoon, 1863, p. 57.
6. Charles Rochussen: Eerste wedstrijd van de K.N.Y.C. in Rotterdam. Maritiem Museum Rotterdam, collectie Picturalia, inventarisnummer P2113.
7. Johannes Hermanus Stoppelaar: *Willem III in Zeeland; gedenkboek van zijner Majesteits verblijf in dat gewest 21-30 mei 1862*. Middelburg: Altorffer, 1863, p. 181.
8. "Nederland en oranje", *De Tijdspiegel*, 1864, eerste deel, p. 370.
9. T. van Westrheene, Wz.: "Bij de afbeelding van het bekroonde model van het Nationaal Gedenkteeken voor 1813", *Kunstkronijk*, Nieuwe Serie, jaargang 7 (1866), p. 11.

10. "Wij lezen in de Arnhemse Courant", *Leidsch Dagblad*, 19 juni 1871, p. 1.
11. Onder meer in: *Vlissingse Courant*, 25 april 1872, p. 3; *Middelburgsche Courant*, 9 september 1873, p. 3; *De Nieuwe Koerier* (Roermond), 15 november 1888, p. 3.
12. Dirk Rühl: 'Nederland en zijn provincie-vlaggen', *De Navorscher*, jrg. 93 (1951/1952), p. 172.
13. *Handleiding voor den Nederlandschen Consulair Ambtenaar 1908*. Amsterdam: De Bussy, 1908, p.8 en Bijlage 2, 'De Nederlandsche Vlag'.
14. Nationaal Archief, Den Haag, Ministeries AOK en AZ, Kabinet van de Minister-President, nummer toegang 2.03.01, inventarisnummer 1113 Stukken betreffende de geschiedenis en het gebruik van de Nederlandse vlag, 1946-1969.
15. De Hoge Raad van Adel, die meestal om advies wordt gevraagd door de overheid, bij vlaggenkwesies, werd toen niet geraadpleegd. Mededeling secretaris Egbert Wolleswinkel van de Hoge Raad van Adel aan auteur, 15 juni 2011.
16. Circulaire van de Minister van Binnenlandse Zaken van 23 juli 1948, no. 8583, Afdeling B.B., Bureau Bestuurszaken, aan Burgemeester en Wethouders der onderscheidene gemeenten.
17. Nederlands Normalisatie-Instituut: Kleuren voor textielgoederen. *Vlaggekleuren oranje*. Rijswijk: Nederlands Normalisatie Instituut, november 1958. (NEN 3203); Nederlands Normalisatie-Instituut: Kleuren voor textielgoederen. *Vlaggekleuren rood en blauw*. Rijswijk: Nederlands Normalisatie Instituut, 1958. (NEN 3055)

Dit artikel is de oorspronkelijke Nederlandse versie van de lezing over de oranje wimpel, gehouden tijdens het FIAV Congres in Washington in augustus 2011. De auteur wil graag Sjoerd van de Meer van het Maritiem Museum in Rotterdam, secretaris Egbert Wolleswinkel van de Hoge Raad van Adel in Den Haag en Marcel van Westerhoven in Haarlem bedanken voor hun onderzoekshulp. Theun Okkerse in Dordrecht help met het vinden en maken van de foto's.

Afb. 13. Een oranje koord in plaats van een oranje wimpel, kan ook.

(De foto's zijn gemaakt in Dordrecht)

Utah: fout na 89 jaar hersteld

De officiële vlag van de staat Utah in de Verenigde Staten van Amerika werd op 9 maart 1911 aangenomen; op 9 maart 2011 werd deze dus 100 jaar. Het dundoek droeg sinds 1922 een onbedoelde fout, welke op 16 februari 2011 per resolutie is hersteld. Een passende gelegenheid, nietwaar? *Afb. 1.*

Door Wim Schuurman

Amateurhistoricus Ron Fox bracht de fout onder de aandacht van regering en bevolking, nadat hij een vlag uit 1903 vond in een doos met een verkeerd label van de *Utah State Historical Society*. De wetgevende vergadering van Utah verklaarde die versie tot officiële vlag in 1911. De staatsvlag volgde de formulering van de *Utah Code*, waarin gepleit werd voor een vlag met een wapen in het midden. Boven op het wapenschild zit een arend met gespreide vleugels, die zes pijlen vasthoudt. Deze pijlen vertegenwoordigen de zes Indiaanse stammen die ten tijde van de staatsvorming in het gebied leefden. Onder de pijlen staat het woord *Industry*. De *Utah Code* geeft voor het midden van het wapenschild het staatssymbool de bijenkorf met eronder de naam *Utah* en

onder op het schild het jaartal 1847.

De Utah-vlag draagt het jaartal 1847 ter herinnering aan het feit dat de Mormonenpioniers toen het Zoutmeerdal binnentrokken. Bij het vervaardigen van deze met de hand door Dolly McMonegal gemaakte vlag in 1922 werd dit jaartal *onder het schild* in plaats van *onder op het schild* geplaatst. Deze fout is sindsdien door elke maker van vlaggen voor Utah overgenomen. Onder andere enkele historici waren bekend met de bestaande fout, doch ondernamen geen actie om deze te herstellen. Als we het staatszegel bezien, zien we ook dat het jaartal daar *onder op het wapenschild* staat. *Afbeelding 2.*

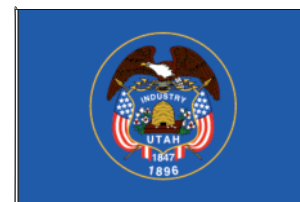
Utahs eerste onofficiële vlag werd in 1903 gemaakt in opdracht van gouverneur Heber M. Wells om in een parade meegevoerd te worden op de *St.*

Afbeelding 1.

Afbeelding 2.

Oude vlag en zegel

Louisiana

Door Wim Schuurman

Op 25 mei 2006 keurde de Senaat van de Amerikaanse staat Louisiana *House Bill 833* goed. In deze wet wordt een leemte gevuld door opname van de zin: "Het ontwerp van de vlag met de pelikaan, die in haar borst pikt om haar jongen te voeden, zal op passende wijze drie druppels bloed bevatten"¹. Inmiddels is het officiële ontwerp bekend geworden.

Wat direct in het oog valt, is de stand van de vleugels van deze uitvoering. Voorheen werden vaak boogvormige vleugels afgebeeld, terwijl de vleugels nu meer kepervormig zijn afgebeeld. Op basis van de tekst kon worden verwacht dat in het motto een komma ingevoegd zou worden na het woord *Union*, doch dit heeft niet plaatsgevonden. Verder blijft het jammer, dat in de vlag een opschrift is opgenomen. Goede beeldtaal moet zonder kunnen!

Nieuwe staatsvlag

Oude vlag (vóór 2006)

Het midden van deze staat en elf andere staten behoorden tot het sinds 1673 door Fransen gekoloniseerde stroomgebied van de rivieren Mississippi en Missouri. De naam van de staat is gerelateerd aan de Franse koning Lodewijk (Louis) XIV. In 1803 verkocht keizer Napoleon Bonaparte van Frankrijk het hele stroomgebied aan de Verenigde Staten. Deze handeling staat bekend als de *Louisiana Purchase*. Op 30 april 1812 trad Louisiana als 18de staat toe tot de Verenigde Staten van Amerika. De Staat staat bekend als the *Pelican State*. Het westelijke en het oostelijke deel van de staat Louisiana werden door

Louis World's Fair. In 1911 werd de vlag als officiële staatsvlag aangenomen. In 1913 veranderde de wetgever een klein deel van de vlagencode en die formulering moeten vlaggendrukkers nu volgen. De wijziging omhelsde opname van het wapenbeeld in een goudgele ring. Vanwaar die wijziging? In 1911 keurde de wetgever het maken van een kopie van de eerste staatsvlag goed. Men wilde deze kopie naar slagschip USS Utah sturen. Vervolgens kostte het twee jaar om de gelden voor de productie van de kopie te vergaren. In 1913 liet de staat Utah de firma Wm. H. Horstmann Co. in Philadelphia de vlag maken. Toen de zending in Salt Lake City aankwam en geopend werd, stond men verbaasd dat Horstmann een goudgele ring rond het wapen had geplaatst door gebruik te maken van artistieke vrijheid. In plaats van een nieuw exemplaar te bestellen, wijzigde de wetgever in 1913 de

wettige beschrijving van de vlag en nam de ring erin op.

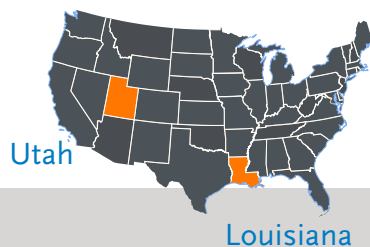
De resolutie stelt nu dat de vlaggen die nu in gebruik zijn, gevoerd mogen worden totdat deze niet meer te repareren zijn; dan dienen ze vervangen te worden door een verbeterd exemplaar met het jaartal 1847 op het schild. *House Concurrent Resolution 2* werd op 16 februari 2011 aangenomen en roept bedrijven op nieuwe staatsvlaggen te maken in overeenstemming met het origineel van 1913. (1)

Noten

(1) Op afbeeldingen van de nieuwe vlag is tevens te zien dat het veld van het schild nu wit in plaats van blauw gekleurd is, zoals ook oorspronkelijk de bedoeling was. (red.)

Bronnen:

http://www.heraldextra.com/news/local/govt-and-politics/legislature/article_ff6bbcd9-a4fo-59fd-b878-4bd316137952.html
<http://www.ksl.com/?nid=148&sid=14152810&cid=rss-148>

Spanje in 1819 aan de Verenigde Staten afgeestaan, samen met Florida.

Al 150 jaar geleden gebruikte men in Louisiana vlaggen met een pelikaan erop. Eerst in 1912 werd de vlag met de voedende pelikaan officieel staatsvlag; de staat was toen 100 jaar opgenomen in de unie. In de middeleeuwen beschouwden de Europeanen de pelikaan als zeer vriendelijk voor zijn jongen. Het wijfje zou haar eigen bloed geven, als er geen ander voedsel voorhanden was. De christenen gebruikten de jongen-voedende vogel als symbool van de naastenliefde. De vlaggensymboliek heeft als betekenis dat de staat, als het erop aankomt, voor haar inwoners zorgt. In de 19de eeuw had de vogel traditioneel drie druppels bloed op haar borst. Latere vlaggen kenden deze niet (meer). Nu zijn ze dus officieel weer terug.

Bronnen:

http://www.nola.com/politics/index.ssf/2010/11/state_officials_unfurl_newly_d.html
 - <http://www.flagsforum.com/viewtopic.php?f=7&t=1269>
 - http://nl.wikipedia.org/wiki/Vlag_van_Louisiana
 - *Flagmaster* 135, bladzijde 16
 - *Sesam Encyclopedie*, deel VI, Bosch en Keuning, Baarn, 1971
 Zie *Vlaggentijdschrift Vexilla Nostra*, jaargang 42, nr 1/ 252, bladzijde 24

VLAGGENDAG 2012 op 9 juni in het Scheepvaartmuseum Amsterdam

Noteert u alvast in uw agenda: zaterdag 9 juni aanstaande zal in het onlangs na renovatie heropende Scheepvaartmuseum te Amsterdam de Vlaggendag 2012 worden gehouden. Tevens een mooie kans om het prachtig heringerichte museum te bezoeken. Details over programma, aanmelding en de nodige stukken voor de algemene ledenvergadering volgen binnenkort. MvW

Heraldisch congres Maastricht 2012

Onder de titel 'Grenzen in genealogie en heraldiek' is van 24 tot en met 28 september 2012 Maastricht het toneel van het 30e Internationale Congres voor Genealogische en Heraldische Wetenschappen. De organisatie is o.a. in handen van de Afdeling Heraldiek van de NGV.

Locatie voor het congres zelf, met als hoofdmoot een lezingenprogramma, is La Bonbonniere in Maastricht. Op woensdag 26 september, tijdens het congres, vindt op meerdere plekken in Maastricht het Famillement plaats, een genealogisch en heraldisch evenement. Verder zijn excursies gepland naar Luik en Aken. Grensoverschrijdend dus. Traditiegetrouw wordt het congres afgesloten met een galadiner.

Alle informatie over dit congres is te vinden op de website www.congress2012.info.

MvW

Ontwikkelingen op de Kanaaleilanden

Door Wim Schuurman

Jersey

Op Jersey geregistreerde boten kunnen nu hun eigen versie van de Britse *Red Ensign* voeren en zo hun identiteit beter tot uitdrukking brengen.

Op 23 juni 2010 werd deze vlag officieel voor niet-overheidsvaartuigen. Het dundoek, rood met in de hijstop de Britse Unievlag,

draagt midden in de vlucht het gekroonde wapen van Jersey: rood met drie gele gaande en aanzijnde leeuwen,

blauw getongd en genageld. De gele kroon is de Plantagenetkroon, die terug is te voeren op Koning Jan zonder Land en die de verbinding tussen Jersey en de Britse Kroon weergeeft. Immers, Jersey is een Kroonafhankelijkheid. De vlag is goedgekeurd door Koningin Elizabeth II en vervolgens door de Staten van Jersey.

Indien gewenst, mogen booteigenaren nog steeds de gewone Britse *Red Ensign* voeren.

Alderney

In 2007 werd bekend dat voor boten van het bestuur van het eiland Alderney, dat onderdeel uitmaakt van de Kroonafhankelijkheid

Guernsey, een *Blue Ensign* was verleend: een blauw doek met in de hijstop de Britse Unievlag en midden in de

blauwe vlucht het embleem van Alderney. Dit is een door een gesierde gele rand omgeven groene schijf, waarop een gekroonde gele leeuw die een twijg met blaadjes in zijn rechterklauw houdt.

Bronnen:

-<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/jersey/8611235.stm>
 -http://news.bbc.co.uk/local/jersey/hi/people_and_places/the_states/newsid_8757000/8757108.stm
 -Flagmaster 125, november 2007, pagina 15

Ontwikkelingen in Rusland

Door Wim Schuurman

Voronezj

De *oblast* ofwel regio Voronezj ligt in het zuiden van het Europese deel van Rusland in het gebied van de Zwarte Aarde.

Naast de rivier de Don stroomt ook de Voronezj door deze bestuurseenheid. De hoofdstad van dit gebied heet eveneens Voronezj. De rivier de Voronezj mondt ten zuiden van de stad uit in de Don. Voronezj ligt op een plateau, maar het oudste deel van de stad bevindt zich op een redelijk steile helling richting de rivier.

Op 1 juli 1997 nam de regionale doema Wet No. 51-II-OZ omtrent de symbolen van de regio Voronezj aan. Na ondertekening door de voorzitter keurde de doema de wet op 10 juli van dat jaar goed. Deze eerste vlag in de verhouding van 2 : 3 kende een rood veld beladen met aan beide zijden van het dundoek een wapenschild van 2/5 vlaghoogte, dat gedekt was met een gele muurkroon, waarboven het monogram van tsaar Peter I, en dat omkranst was met groene eikentakken, omwonden en samengebonden met een lichtblauw lint; langs de broeking bevond zich een smalle lichtblauwe lengtebaan (1). *Afb. 1.* Het wapenschild is rood met aan de heraldisch rechterzijde uitkomend een gouden rotsberg met op de top een schuingeplaatste zilveren kruik waaruit water in dezelfde metaalkleur en in dezelfde richting naar beneden vloeit. De kleur van het monogram wordt niet omschreven.

Blijkbaar lokten bepaalde aspecten van wapen en vlag verontwaardiging uit bij leden van de Heraldische Raad van de Russische federatie. Er werden datzelfde jaar al voorstellen voor nieuwe versies ingediend. Uiteindelijk werd het ontwerp van de hand van Yoeri V. Korzhik gekozen voor de nieuwe

Afb. 1.

Afb. 2.

modellen die op 30 juni 2005 met de Wet op de Officiële en Andere Symbolen in de regio Voronezj werd aangenomen. *Afb. 2.* Het nieuwe dundoek is een vlag volgens het wapen en duidelijker herkenbaar, ook op afstand. Een prima vlagmodel! Het beeld van deze vlag (en het wapen) verwijst naar de ligging van de stad op de steile helling bij de rivier. Een in 2007 opgedoken model is nooit officieel aangenomen (2). In het nieuwe regionale wapen wordt het schild gehouden door twee zilveren adelaars en is het gedekt met een gouden, rood gevoerde keizerskroon. Het

Novgorod

geheel is geplaatst op twee gekruiste gouden kanonslopen met rode vlammen uit hun monden, omkranst met gouden eikenbladeren waarop een rood lint.

Noten:

1. In de officiële omschrijving van de vlag wordt de broeking de basis van de vlag genoemd.
2. SAVA Newsletter 49/07 maakte gewag van een model van 3 banen, een brede rode, een smalle witte en een smalle gele, met op het rood een gekroond wapenschild, en had als bronnen de sites Vexillamundi en cyberflag.com.

Bronnen:

1. nl.wikipedia.org
2. *Regional symbols of Russia*, part two, blz. 61-62 en IV ; een speciale uitgave van Vexilokontakt, Praag

Deze in noordwest Rusland gelegen regio grenst in het noorden en noordwesten aan de regio Leningrad. De hoofdstad is Veliki Novgorod. De naam 'Novgorod' betekent "nieuwe stad" en 'Veliki' betekent "de grote" dus "Novgorod de Grote". Ondanks het feit dat "Novgorod" letterlijk "nieuwe stad" betekent, is Veliki Novgorod een van de oudste steden van Rusland. De stad was lang geleden ook bekend als Navgard/ Naugard en onder de Oudnoorse naam Holmgård.

Oorspronkelijk verwees dit Holmgård alleen naar Rjoerikovo Gorodisjtsje. Opgravingen lijken erop te wijzen, dat Gorodisjtsje wat 'versterking' betekent, zoals de plaats lange tijd werd genoemd, de zetel was van de knjaz, koning of vorst, en reeds sinds de 9de-eeuw bestond en Novgorod pas in de 10de-eeuw, wat de naam 'nieuwe stad' (Novgorod) zou verklaren.

De oblast kreeg bij wet van 19 december 2007 een vlag bestaande uit drie lengtebanen van blauw/wit/rood in de verhouding van 1:2:1 met op het midden in de witte baan het wapen van de oblast. *Afb. 1.* De donkerblauwe baan staat voor de meren en rivieren in de regio alsook voor de waarden van trouw en loyaliteit. Wit staat voor welzijn en is de kleur van de vroegere lokale kloosters. Rood is symbool voor het heldhaftige en glo-

Afb. 1.

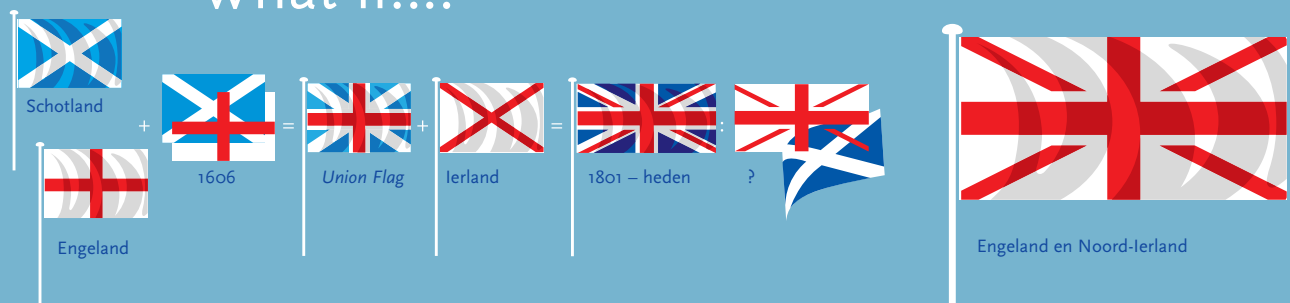
Afb. 2.

rieuze verleden van het Vorstendom Novgorod; het was het beginpunt van de Russische staatsvorming. Het wapen toont op een zilverwit veld een gouden troon, rood bekleed, met op de top van de rugleuning een gouden driearmige kandelaar met witte kaarsen en rode vlammen en gekruist op de troon een gouden scepter en bisschopskruis. Het geheel gehouden door twee bruine beren; in de blauwe schildvoet twee aanzienlijke zilverwitte vissen. *Afb. 2.* De stad voert dit wapen met vier vissen in de voet.

Bronnen:

- SAVA newsletter 49/07
nl.wikipedia.org

What if...?

In Schotland worden voorbereidingen getroffen voor een referendum over de vraag of uit het Verenigd Koninkrijk treden (en dat dus op te heffen) wenselijk is. Bij het vormen van het Verenigd Koninkrijk zijn de vlaggen van Engeland en Schotland samengevoegd tot één vlag: de bekende 'Union Flag'. Later is Ierland – rood diagonaal kruis – er aan toegevoegd.

De vraag is of – als het zover komt dat de twee landen uit elkaar zullen gaan – tot ontvlechting van de vlag zal worden overgegaan. De Schotten zullen 'hun' blauw opeisen zodat die kleur uit de vlag verdwijnt.

Als dat het geval is zal Engeland, dat dan samen met Noord-Ierland een natie vormt, een karige 'Engeland+ vlag' overhouden. (ThO)

Wales' groen i.p.v. Schots blauw?

Provincie Córdoba, Argentinië

Door Wim Schuurman

De Argentijnse provincie Córdoba heeft een provincievlag aangenomen. Het overheids-symbool werd op 16 december 2010 door de gouverneur gepresenteerd. Het kent drie evenlange banen van rood, wit en blauw met op het midden in de witte baan een zon van geel, geleidigd van het veld. *Afb. 1.*

De vlag kwam tot stand door het uitschrijven van een ontwerpwedstrijd: "Op zoek naar de vlag voor Córdoba". Er kwamen 752 ontwerpen binnen. Na een eerste schifting bleven 400 ontwerpen in de race. Vervolgens selecteerde een commissie er 64. Uiteindelijk bleven vier ontwerpen over: het winnende en nu aangenomen ontwerp, alsmede drie die erkenning verdienden.

De gouverneur was zeer verheugd dat het jaar waarin het 200-jarig bestaan van de provincie Córdoba werd gevierd, afgesloten kon worden met de aanname en presentatie van de provincievlag. Enkel de provincies Córdoba en Catamarca hadden tot dan nog geen officiële vlag. De provincie heeft echter al twee keer eerder een vlag gekend: de eerste was ten tijde van Artigas en werd gebruikt van 1816 tot 1820, de tweede was van recenter datum, werd in november 1986 aangenomen en begin 1987 al weer afgeschaft!

Aan de betekenis van embleem en kleuren van de huidige vlag wordt de volgende uitleg gegeven: rood staat voor het vergoten bloed door de federalisten, wit voor de zuiverheid en hemelsblauw voor de bijdragen aan de onafhankelijkheid van het Argentijnse vaderland en voor de waterlopen in het gebied; het silhouet van de gele zon, zonder "gezicht", en met 16 rechte en 16 golvende stralen verwijst naar het symbool van de Jezuïeten, de katholieke congregatie die veel voor de provincie heeft betekend en waarvan onder andere het college Montserrat en het historische gebouw van de nationale universiteit de nalatenschap vormen. De kleuren rood, wit en blauw vinden we terug in het provinciewapen van Córdoba. *Afbeelding 2.*

*Afb. 1.
Provincievlag
van Córdoba*

*Afb. 2.
Provinciewapen
van Córdoba*

Het zijn kleuren die verwijzen naar de rol van Artigas in de 19de eeuw in het land.

In het *Casa de las Tejas*, het provinciehuis, heeft men er voldoende vertrouwen in dat de inwoners van de provincie zich vlot met de vlag zullen identificeren. Het dundoek wappert inmiddels aan de gebouwen van de provincie. Maar een kleine enquête die door lokale krant *La Mañana* op haar internetpagina werd uitgezet, had als resultaat dat 51 % van de 7480 respondenten te kennen gaf het geen bijzonder ontwerp te vinden. Mogelijk dat hierbij meespeelt dat buurprovincie Santa Fe al jaren een zelfde driebanenvlag met embleem voert, maar dan in de verhouding van 1:2.

Bronnen:
www.diaadia.com.ar/?q=content/cordoba-tiene-una-%E2%80%9Cnueva%E2%80%9D-banderona-con-espiritu-federal-o&comunidad=3654
<http://www.lmcordoba.com.ar/nota.php?ni=41396>
 C:\Users\Eigenaar\Pictures\Argentinië\Córdoba wapen.gif
[http://nl.wikipedia.org/wiki/C%C3%B3rdoba_\(provincie_van_Argentini%C3%AB\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/C%C3%B3rdoba_(provincie_van_Argentini%C3%AB))

Republiek Zuid-Soedan

Afrika's nieuwste staat is met het onafhankelijk worden op 9 juli 2011 de Republiek Zuid-Soedan. De nieuwe staat werd vervolgens op 14 juli het 193ste lid van de Verenigde Naties en op 27 juli het 54ste lid van de Afrikaanse Unie. De hoofdstad is Juba. Eerste president is Salva Kiir Mayardit.

Door Wim Schuurman

De onafhankelijkheid was het gevolg van de uitslag van een in januari 2011 gehouden referendum, waarbij met een overweldigende meerderheid van 99% de bevolking voor deze stap koos. Dat referendum was op zijn beurt een voorwaarde van de vredesovereenkomst tussen het Soedanees Volks-Bevrijdings-Leger/Beweging (SPLA/M, *Sudan People's Liberation Army/Movement*) onder leiding van John Garang en de Soedaneese regering in Khartoem van 2005. Die overeenkomst maakte een einde aan de langstlopende burgeroorlog in Afrika en gaf de opening voor het ontwikkelen van democratisch bestuur en het delen van de macht tussen Noord- en Zuid-Soedan. De overeenkomst stond de regering van Zuid-Soedan ook toe een eigen vlag te voeren. Deze vlag is nu de nationale vlag van de Republiek Zuid-Soedan.

De onafhankelijkheid van Zuid-Soedan is door (Noord-) Soedan erkend. De president van Soedan, Omar Al-Bashir, was aanwezig bij de viering van de onafhankelijkheid. Nederland erkende de nieuwe staat al direct op 9 juli 2011. Minister van Staat de heer Korthals Altes was namens Nederland bij de onafhankelijkheidsceremonie aanwezig.

De bevolking van Zuid-Soedan is overwegend animistisch, met een christelijke minderheid. Het christendom is er de laatste jaren flink gegroeid. In Zuid-

Soedan worden voornamelijk Nilo-Saharaanse talen gesproken van vooral de Nilotische tak, die verwant zijn aan die van Kenia en Oeganda. Voorts bestaan er in het zuidwesten enkele Niger-Congotalen. Sinds het begin van de 21ste eeuw neemt het Engels steeds meer de rol van voertaal over; tekenend is hiervoor dat het in februari 2011 ingestelde Zuid-Soedanese volkslied Engelstalig is: 'South Sudan Oyee!'.

De nieuwe nationale vlag werd voor 9 juli 2011 al sinds 9 juli 2005 gevoerd door de autonome regering van Zuid-Soedan en is ontleend aan de SPLA/M, die het dundoek vanaf 1983 voerde. De nieuwe vlag kent banen van zwart, wit, rood, wit en groen in de verhoudingen van 34:6:34:6:34, belegd met een gelijkzijdige blauwe driehoek, waarvan de basis gevormd wordt door de hijs van de vlag, met daarop een gele vijfpuntige ster. *Afb. 1.*

Aan de kleuren en ster worden de volgende betekenissen toegekend:

Zwart staat voor het zwarte Afrikaanse volk van Zuid-Soedan, wit voor vrede voor Soedan, waarvoor velen hun leven hebben verloren, rood voor het bloed van de dappere vrijheids- en gerechtigheidsstrijders, die omkwamen in het jarenlang durende conflict en groen voor het agrarisch potentieel dat geïllustreerd wordt door de vruchtbare bodem en de rijke equatoriale begroeiing die het platteland van Zuid-Soedan tooit. Blauw verzinnebeeldt de rivier de Nijl, die de belangrijkste bron van leven is – niet alleen in Zuid-Soedan, maar ook in het noorden en helemaal tot in Egypte toe. De gele ster staat

symbool voor de eenheid van de staten binnen Zuid-Soedan. De vlag geeft daarom één natie van zwarte Afrikanen, die verenigd zijn in de strijd voor eeuwigdurende vrede en voorspoed voor alle inwoners van Zuid-Soedan, te kennen.

Op de gelijkzijdige hijsdriehoek na kennen de banen van deze nationale vlag en de kleuren een treffende gelijkenis met die van Kenia en in mindere mate met die van Soedan.

Op veel afbeeldingen van de vlag is de ster te zien met de punt naar de hijszijde gericht. Het dundoek dat bij het gebouw van de Verenigde Naties in New York wappert, draagt echter een gele ster met de punt naar boven gericht. Ook bij het onafhankelijkheidsfeest is deze uitvoering gesignaleerd. (1),(2)

Uit de geschiedenis: vlaggen van de vrijheidsbewegingen

Volgend op het onafhankelijkheidsreferendum van 2011 is de SPLA, de gewapende arm van de SPLM, omgevormd tot de nationale strijdkracht van de Republiek Zuid-Soedan. De vlag van de SPLA/M was van 1979 tot in de jaren negentig van de vorige eeuw iets anders dan de huidige vlag: de ster was toentertijd rood met een punt naar de bovenzijde van het doek gericht. *Afb. 2.* Later werd deze geel, met een punt naar de hijszijde gericht.

Van de SSPG, de *Southern Sudan Provisional Government* (Voorlopige Regering voor Zuidelijk Soedan), is een vlag bekend die gevoerd werd van augustus 1967 tot 27 maart 1969 van vijf banen rood, wit, zwart, wit en rood. *Afb. 3.*

Afb. 1.

De NPG, de *Nile Provisional Government* (Voorlopige Regering van de Nijl), voerde van maart 1969 tot 23 juli 1970 een vlag van drie evenhoge banen rood, zwart en groen met op de zwarte baan van wit een schild over twee gekruiste speeren. *Afb. 4.* Verder is er een Anya-Naya vlag bekend van de Anyidi revolutionaire regering, die gevoerd werd van 15 juli 1969 tot april 1970. Dit dundoek kende banen in verschillende verhoudingen van rood, groen, wit, zwart wit, groen, rood met op het zwart een embleem op een witte schijf en met aan alle vier zijden een brede gele zoom. *Afb. 5.*

Het wapen

Volgens een bekendmaking van de regering van Zuid-Soedan vormt de Afrikaanse visarend, de *Haliaeetus vocifer*, het meest prominente stuk van het staatswapen. *Afb. 6.* Deze vogel heeft zijn woongebied in de meeste gebieden van het land. Het wapendier symboliseert visie, kracht, wendbaarheid en majesteit. Op zijn borst is een traditioneel schild geplaatst met gekruist erachter een spade en een speer, die symbool staan voor de oplossingen die het volk koos om de soevereiniteit van de republiek te

Afb. 6.

Afb. 2.

Afb. 3.

Afb. 4.

Afb. 5.

beschermen en hard te werken om de bevolking te voeden. Tussen de klauwen en onder het schild door is een wit lint gelegd, waarop in zwarte kapitalen: JUSTICE, PROSPERITY, LIBERTY, dus gerechtigheid, voorspoed, vrijheid. Over de staartveren is een gouden lint gelegd waarop in zwarte kapitalen: REPUBLIC OF SOUTH SUDAN ofwel Republiek Zuid-Soedan.

Nieuwe hoofdstad

De regering van Zuid-Soedan besloot op vrijdag 2 september 2011 de zetel van hoofdstad van het land te verplaatsen naar Ramciel in de deelstaat Lakes, in de historische streek Bahr el Ghazal. Dit besluit werd aanbevolen door een ad hoc commissie die in 2011 de kwestie bekeek. De status van hoofdstad hinderde de ontwikkeling van de stad Juba, omdat zowel investeerders als individuen geen grond konden vinden om in te investeren of om huizen op te bouwen. De oorspronkelijke Bari-gemeenschap in Juba had ook verzocht om de verplaatsing van de zetel. De regering van deelstaat Central Equatoria wilde dat zowel de nationale regering als zichzelf samen in de stad zouden blijven zetelen. Ramciel ligt geografisch gezien in het midden van de republiek. Het gebied voor de federale hoofdstad zal een onafhankelijk gebied worden buiten de jurisdictie van de deelstaat Lakes.

(1) Helge Jacobsen, 13 augustus 2011 en J.Patrick Fischer, 30 augustus 2011 op [Flagspot.net](http://flagspot.net).

(2) Ook op de officiële staatswebsite (<http://www.goss-online.org/magnoliaPublic/en/about/symbols.html>) is te zien dat de ster op de vlag met de punt naar boven is gericht (red.)

Bronnen:

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Zuid-Soedan>
http://en.wikipedia.org/wiki/South_Sudan
<http://flagspot.net/flags/ss.html>
http://www.worldstatesmen.org/South_Sudan.html#Southern-Sudan
<http://www.sudantribune.com/South-Sudan-relocates-its-capital,40027>

Sjtandart

In oktober 2011 bracht het Russische fregat Sjtandart (Standaard) een bezoek aan Dordrecht. De Standaard is een replica van het in 1703 gebouwde vlaggenschip van de Russische marine. De replica voerde drie verschillende vlaggen.

Door Daan van Leeuwen

De Keizerlijk standaard

De 18de en 19de eeuwse standaard van de Tsaar aller Russen voor gebruik op zee was geel met de zwarte, soms bruine, tweekoppige en gekroonde adelaar met het wapen van Moskou als hartschild. Boven de adelaar stond de Russische keizerskroon. In de beken en klauwen hield de adelaar 4 zeekaarten vast, respectievelijk van de Witte Zee, de Kaspische Zee, de Zee van Azov en de Finse Golf (R. Siegel, Die Flagge, 1912).

Zowel op de standaard als op de spiegel van de replica zijn de getekende kaarten moeilijk thuis te brengen. Op de standaard is het hartschild vervangen door het wapen van St. Petersburg; op de spiegel door een schild volgens de Russische marinevlag (blauw schuinkruis op wit). Het eerste moest wel, daar de echte standaard alleen in top mag als de keizer aan boord is.

De vlag van St. Petersburg

De rode vlag en eendere wapen van St. Petersburg werden aangenomen in 1991. Daar St. Petersburg zowel een zeehaven (aan de Oostzee) als een rivierhaven (aan de Neva) heeft, is op de vlag een zeeanker en een rivieranker (de 4-tand) geplaatst. De scepter met dubbele adelaar staat symbool voor het feit dat St. Petersburg van 1713 tot 1918 de hoofd- en hofstad van Rusland was.

Het wapen is gebaseerd op het oude wapen van de stad.

De Russische vlag

Evenals zijn voorganger in 1703 voert de Standaard een wit-blauw-rode banenvlag. Deze vlag werd door Peter de Grote in 1699 aangenomen als maritieme vlag, nadat hij in Nederland de scheepsbouw had bestudeerd (1697). De kleuren komen uit het wapen van Moskou en werden al voor 1697 gebruikt, zij het in verschillende vormen. In 1883 werd de vlag een nationale vlag.

